

OPONENTSKÝ POSUDOK NA HABILITAČNU PRÁCU

Autor práce: PhDr. Jana Šutajová, PhD.

Téma práce: *Koncepcie riešenia postavenia národnostných menšín na Slovensku v reformnom procese v šesťdesiatych rokoch*

Oponent: prof. PhDr. Ján Lidák, CSc. - Academia Rerum Civilium – Vysoká škola politických a spoločenských vied, Kutná Hora, ČR

Predložená habilitačná práca PhDr. Jany Šutajovej, PhD. sa svojim obsahovým zameraním venuje jednej z najpálčivejších a dodnes diskutovaných tém, problematike riešenia postavenia národnostných menšín na Slovensku. Slovenská republika po roku 1989 zdedila viacero problémov vo vzťahu medzi slovenským národom a menšinami žijúcimi na jej teritóriu. Predchádzajúca oficiálna moc vytvárala dojem, že problémy národnostných menšín v podmienkach socializmu prakticky neexistujú. Toho dôkazom môže byť konštrukt, ktorý sa objavil a postupne sa začínal diskutovať aj v ostatných socialistických krajinách, pojem „sovietský ľud“, ktorý mal znamenať vytvorenie novej entity a ktorý konštatoval, že v Sovietskom zväze žiadne národnosti a národnostné menšiny už neexistujú. Tieto problémy však naďalej boli súčasťou politickej reality, naďalej permanentne pretrvávali a po roku 1989 sa nielen v ZSSR, ale aj v ČSSR prejavili a stali sa súčasťou ponovembrového politického života. Veľmi rýchlo došlo k formulovaniu požiadaviek v oblasti menšinovej politiky najmä zo strany maďarskej národnostnej menšiny, vytvorili sa predstavy o tom aká legislatíva by mala byť prijatá pri riešení uvedeného problému. Tieto predstavy a požiadavky, v mnohom nadväzovali na skúmané koncepcie a predstavy z roku 1968, tak ako sú prezentované v habilitačnej práci, a stali sa súčasťou politických programov troch politických strán zameraných predovšetkým na elektorát z prostredia maďarskej národnostnej menšiny. Uvedené konštatovanie plne potvrdzuje analýza programov novovzniknutých maďarských politických strán, tak ako je uvedená v prvej publikácii venovanej politickým stranám na Slovensku po roku 1989 (Lidák, J. – Koganová, V. – Leška, D.: Politické strany a hnutia na Slovensku po roku 1989. Bratislava: Vydavateľstvo Ekonóm, 1999. 157 s. ISBN 80-225-1116-1). Problémy spojené s národnostnými menšinami sa s plnou naliehavosťou stali súčasťou politickej reality predovšetkým po

vytvorení samostatnej Slovenskej republiky v roku 1993 a do dnešných dní s väčšou či menšou intenzitou sa prejavujú v politickom živote spoločnosti. Konštatujem, že problematika takýmto komplexným spôsobom doposiaľ nebola spracovaná a preto tému habilitačnej práce považujem za veľmi zaujímavú a vysoko aktuálnu.

Oceňujem predovšetkým vyhranený záujem autorky, ktorá, tak ako mám poznatky z jej dlhodobej publikačnej činnosti, sa problematikou riešenia problémov národnostných menšín dlhodobo zaoberá. Tiež vlastný prístup, s ktorým pristupuje k skúmanej problematike, zároveň zvolený metodologický postup, spojenie teoretickej analytickej metódy a empirickej analýzy v jej historicko-politologickom variante. Cieľom predloženej habilitačnej práce bolo *analyzovať národnostnú politiku v Československu po roku 1948, s dôrazom na národnostnú politiku na Slovensku vo vzťahu k najaktívnejším národnostným menšinám (maďarskej a ukrajinskej) a následne analyzovať, akým spôsobom sa tieto menšiny podieľali na riešení postavenia národnostných menšín na Slovensku v reformnom procese v šesťdesiatych rokoch (str. 9-10)*. Uvádzam, že skúmanie problematiky postavenia národnostných menšín v Československu a zvlášť na Slovensku v období demokratizácie v roku 1968 má svoj význam nielen z hľadiska historického, ale najmä z hľadiska politológie. Politologický aspekt autorka naplnila najmä analýzou dobových legislatívnych noriem, ústavného zákona o postavení národností, ale najmä politologickou analýzou materiálov, ktoré prezentovali zástupcovia národností v oblasti samosprávnosti, predovšetkým analýzou materiálov a dokumentov zameraných na požiadavky a nároky na vlastné zastupiteľské a výkonné orgány. Konštatujem, že takto koncipovaný cieľ práce je správne a logicky formulovaný, autorka sa podarilo dospieť pri spracovaní predmetnej problematiky k výbornému výsledku, práca je spracovaná na veľmi dobrej odbornej úrovni.

Poznamenávam, že pri posudzovaní habilitačnej práce som v texte po obsahovej i formálnej stránke nenašiel problémové miesta. K záverom a konštatáciám autorky pripomienky zásadnejšieho charakteru nemám. Konštatujem, že habilitačná práca má ucelenú a logickú koncepciu, jednotlivé časti sú navzájom vyvážené, z obsahového hľadiska na seba vnútorne nadväzujú.

Práca sa člení okrem úvodu a záveru na tri kapitoly. Prvá kapitola predstavuje východiskovú bázu pri skúmaní národnostnej politiky v Československu po roku 1948, venuje pozornosť teoretickým a metodologickým východiskám národnostnej politiky, definuje základné pojmy a kategórie v tejto oblasti. Ďalej analyzuje právne

postavenie národnostných menšín v Československu po roku 1948. Kapitola dokumentuje široký rozhľad autorky, množstvo naštudovanej literatúry a prameňov, podáva ucelený prehľad publikovanej literatúry ale i vedeckých pracovísk, ktoré sa problematikou národnostných menšín zaoberali a v súčasnosti na Slovensku zaoberajú. V rámci teoretického diskurzu by mal zaujímať autorkin názor v akom vzťahu môže byť národná a národnostná identita a ako sa v našich podmienkach tento vzťah prejavoval a prejavuje?

Druhá kapitola sústreďuje pozornosť na analýzu vybraných aspektov národnostnej politiky vo vzťahu k maďarskej a ukrajinskej (rusínskej) národnostnej menšine na Slovensku. Analyzuje a hodnotí predovšetkým oblasť školstva, kultúry a správy. Správne poukazuje a konštatuje, že štát zrovnoprávňoval obyvateľstvo týchto národností vonkajšími znakmi, ale čo je podstatné a významné, že politický život sa mohol realizovať len prostredníctvom komunistickej strany, že rozhodovacie procesy prebiehali najprv v straníckych orgánoch a až následne sa niektoré otázky ošetrovali uzneseniami vlády alebo Zboru povereníkov. Absentovalo politické zabezpečenie postavenia menšín. V tejto spojitosti je zaujímavé konštatovanie, že v porovnaní s maďarskou národnostnou menšinou sa v šesťdesiatych rokoch 20. storočiam v súvislosti so vzdelávaním na ukrajinských národných školách prejavila tendencia klesajúceho záujmu rodičov o vzdelávanie detí v ukrajinskom jazyku. Zaujímalo by ma v akom rozsahu sa táto tendencia pred rokom 1968 prejavila a aké boli príčiny tohto javu?

Tretia, dominantná, kapitola z hľadiska skúmanej problematiky, je spracovaná na základe materiálov a prameňov archívneho výskumu (Archív Fórum inštitút Šamorín), čo je nesporným prínosom pre kvalitu habilitačnej práce. Autorka definuje československú jar a podmienky, za ktorých dochádzalo k aktivizácii národnostných menšín. Venuje sa predovšetkým prvým aktivitám Maďarov a Rusínov do roku 1968, ale aj ich aktivitám v roku 1968, ktoré boli spojené s prípravou Akčného programu KSČ vo vzťahu k menšinám, či prípravou ústavného zákona o postavení národností. Čo je však podstatné a čo vysoko pozitívne hodnotím a pokladám za vedecký prínos habilitačnej práce, je analýza konkrétnych krokov a snáh predstaviteľov národnostných menšín ovplyvňovať smerovanie národnostnej politiky v SSR, ale najmä analýzu konkrétnych dokumentov, ktoré prezentovali ich vlastné predstavy o reprezentácii národností. Napriek tomu, že materiály boli vypracované a prezentované v najvyšších štátnych orgánoch, žiadny z týchto pokusov o prijatie legislatívy, tak ako konštatuje

autorka, nebol úspešný a akékoľvek ďalšie reformné aktivity boli nakoniec zastavené v období normalizácie.

Tak ako som už uviedol, habilitačná práca predstavuje kvalitný a ucelene spracovaný odborný text. Konštatujem, že autorka svojimi závermi v teoretickej i praktickej rovine a uvedenými výsledkami naplnila vytýčený cieľ svojej habilitačnej práce.

Záverečné hodnotenie

Predložená habilitačná práca PhDr. Jany Šutajovej, PhD. spĺňa všetky požiadavky kladené na formu, obsah a kvalitu habilitačnej práce a preto jej prácu **odporúčam** k obhajobe. Po splnení všetkých podmienok **navrhujem udeliť** PhDr. Jane Šutajovej, PhD. vedecko-pedagogickú hodnosť **docent v odbore 3.1.6. Politológia.**

Kutná Hora 3.7.2019

.....
oponent

